

1945

A INÉ PRÍBEHY

GÁBOR T. SZÁNTÓ

GÁBOR T. SZÁNTÓ

19
45

a iné príbehy

TATRAN

Z maďarského originálu Szántó T. Gábor: 1945 és más történetek,
ktorý vyšiel vo vydavateľstve Noran Libro Kiadó, Budapest 2017,
preložila Tamara Archlebová.
Vyšlo vo Vydavateľstve TATRAN, Bratislava 2022 ako 5354. publikácia
a 35. zväzok edície Svetová tvorba.

Vydanie I.

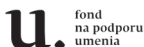
Prebal a väzbu navrhol Peter Zentko.
Zodpovedná redaktorka Eva Melichárková
Jazykové redaktorky Zlata Sršňová, Zuzana Šulajová
Technický redaktor Peter Zentko
Sadzba Alica Dórová – ALDO
Vytlačil FINIDR, s.r.o., Český Těšín.

www.slovtatran.sk

:: knihy pre **hodnotnejší** život

This publication has been published with the financial support
of PETŐFI LITERARY FUND

Publikáciu z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.

All rights reserved.

Copyright © 2017 by Szántó T. Gábor
Translation © Tamara Archlebová 2022
Slovak edition © Vydavateľstvo TATRAN 2022

ISBN 978-80-222-1316-5

1945

(Návrat)

Kúdoly zahalia nos lokomotívy. Vlakom naposledy hegne a súprava zastane. V okne lokomotívy sa objaví spotený železničiar v tielku a so začmudenou tvárou, akoby súril cestujúcich, aby čo najskôr vystúpili. Súprava pozostáva z dvoch vagónov, k lokomotíve je pripojený osobný a nákladný vozeň.

Zo schodíkov prvého vozňa zoskočí spotený sprievodca so zlepenými vlasmi, brigadírka posunutá na temeno, akoby dúfal, že sa mu po pobyte v takmer žeravej kovovej kletke na čerstvom vzduchu uľaví, ale medzi *vonku* a *vnútri* nepocituje takmer žiadny rozdiel. Aj vonku je vyše tridsať stupňov, horúci, lepkavý júlový deň. Je už popoludnie, osobný vlak vyrazil z hlavného mesta pred dobrými siedmimi hodinami. Na peróne stojí jediný človek, na niekoho čaká. Široko-ďaleko nevidno nikoho iného, v týchto časoch sem nik neprichádza a ani odtiaľto nik necestuje. Aj ten muž je tu iba služobne, z poverenia. Čaká na ľudí, ktorí ho vďaka notárovi zamestnali.

Sprievodca by si najradšej zaskočil niečo vypiť. V duchu si predstavuje krígel piva s penou, ale podľa sprievodného listu tu treba vyložiť náklad a dotedy sa odtiaľto nedostane ani on. Ktovie, ako dlho potrvá, kým to vyložia?

Už teraz zúri. On im s tým teda nepomôže. Prečo by aj? Ak niekto niečo preváža, má sa postarať aj o vyloženie. On má na starosti lístky, a nie vláčenie tovaru. Ale keď im nepomôže, počká si tu možno aj hodinu a navyše si budú myslieť, že s nimi má nejaký problém, a preto im nepomáha. Nech si myslia, čo chcú! Takíto sú všetci. Neschopáci. Po tom všetkom, čo sa stalo, sú ešte horší. Aj teraz, ani sa nehnú, akoby čakali na zamatový koberec. Možno sa tam vnútri, v tom štyridsaťstupňovom hici modlia. V čiernych oblekoch a klobúkoch. Čert aby tomu rozumel. Furt chodia vo sviatočnom. Alebo sú preto vyobliekaní, že majú dajaký sviatok? V tom prípade by však nemohli cestovať, toľko vie aj on, darmo sú takí tajnostkári. A nestačilo im, čo sa stalo, ešte sa aj vrátili. Nazad, tam, kde sa im to všetko prihodilo. Jedno je isté, je to húževnatá, zanovitá háved', šlak aby trafil to ich zaťaté plemeno!

Sprievodca sa vyberie ku kancelárii prednostu stanice, aby si vypýtal fúrik. Uvažuje, že sa odtiaľto skôr dostane, keď predsa len niečo aj sám podnikne a nedovolí, aby sa tu motali tí nešikovníci. Stačilo mu vidieť, ako sa s tým babrali v Pešti pri nakladaní. Ako keby nebodaj prenášali voňavky v krehkých flakónoch. Aj sa ich spýtal, či majú v tých debnách sklo, lebo to treba zvlášť označiť, s takým tovarom sa inak narába a vyžaduje si špeciálne balenie, pravdaže, za zvýšený poplatok.

„Neláme sa, ale aj tak s ním treba narábať opatrne,“ vraveli mu na upokojenie. Ak chcete usporiť, nech sa páči, pomyslel si sprievodca. Ale ak sa zásielke niečo stane, vy budete škodovať. Takí sú, na všetkom chcú ušetriť, vymýšľajú triky a radšej riskujú. Pre istotu ho tam nenechali samého, kým s veľkým cvaknutím nezaplomboval posuvné dvere vagóna. Bolo treba naložiť desať ťažkých

a jednu ľahšiu zaklincovanú debnu, no trvali na tom, aby sa vo vozni nepreváľal ťiadny iný tovar, ani balík, radšej zaplatili poplatok za celý skladovací priestor.

Sprievodca prijal zvláštne poťiadavky s myknutím pleca. Nič ho do toho nie je. Dodací list vystavili a podpísali podľa predpisov, dopravné vyplatili vopred na riaditeľstve, odteraz si teda môžu preváľať, čo chcú a ako chcú. Pracuje pri ťeleznici dobrých tridsať rokov, videl uť kadečo, vytrpel si došť buzerácie od vlastných šéfov aj od bláznivých cestujúcich, i keď o tých dnešných si teda myslí svoje. Pred rokom videl, ako nasilu natlačili do jedného vagóna osemdesiat-deväťdesiat ľudí z tej ich fajty; videl, ako vytrčajú ruky spoza ostnatého drótu na okne, počuľ, ako s plačom prosia o fľašu vody; za slušné peniaze sám podal pred hranicami vyhodené listy a ľutoval tých nešťastníkov, ktorí zúfalo vyzvedali, kam ich vezú. Vedť aj mal z toho, čo videl, niekoľko bezsenných nocí. Zdalo sa mu odpudzujúce, ťe po tom všetkom, čo sa stalo, o čom teraz aj noviny došť píšu (možno ať príliš veľa, napokon aj iné národy si vytrpeli svoje), ešťe obchodujú s Nemcami, práve s Nemcami. Cez polovicu Európy vozia debny uzamknuté nemeckými ríšskymi pečaťami a opäť tak potvrdzujú, ťe sa vynájdu v každej situácii, ťe nemajú ťiadne škrupule, len aby sa dostali k zisku. A nepochyboval, ťe zásielky vyťžadujúce zvláštne zaobchádzanie im zaručia veľký zisk.

Ničomu sa nepriučili, napadlo mu opäť. Zaujíma ich iba obchod. I keď by sa najradšej ihneď vybral do dediny na pohár studeného piva, predsa sa pomaly poberie priťahnuť tú poondiatu káru, nech nemôžu povedať, ťe bol neochotný. Potom nech si uť poradia, ako vedia. Jedno je isté, on im vykladať nepomôťe. Vedť je sprievodca, a nie nejaký poskok.

Pritiahne káru k vagónu a vyberie sa ku kancelárii prednostu stanice. Vo dverách osobného vozňa sa objaví starý muž s prešedivenou bradou, v čiernom klobúku, čiernom obleku a bielej košeli. Za ním vystúpi mladší muž podobného výzoru, jeho syn. Ten nemá bradu, tvár má zarastenú iba ostrým čiernym strniskom. Neholí sa, keďže smúti.

Obaja vyzerajú unavene a zničené. Už by aj išli za sprievodcom, keď zbadajú muža vyčkávajúceho na konci perónu, ktorý zamieri k nim. Starý sedliak má na sebe čižmy, trocha rozgajdané súkenné nohavice, vyblednutú zodratú košeľu, vestu a klobúk.

„Dobrý deň,“ pozdraví ich.

„Aj vám.“

„Z Pešti, však?“

Prikývnu.

„Ja som ten kočiš.“

„Podarilo sa vám všetko prichystať?“ pýta sa starší netrpezlivo.

„Ako ste si želali v telegrame. Pán notár si vybral mňa a môjho švagra.“

„Akože vybral?“

„No, je žatva. Väčšina ľudí pracuje na poliach.“

„Tu má každý pole?“

„Väčšina.“

„Iní azda nechceli prijať tú prácu?“

„Nikomu sa do toho príliš nechcelo. My však dosť potrebujeme peniaze. Takže som to prijal, ak vám to takto bude vyhovovať. Ja s mojím švagrom.“

„Ako sa voláte?“

„Suba, prosím úctivo.“ Sníme si klobúk. „Mihály Suba.“

„Sámuel Hermann,“ podáva mu ruku starší, mladší len prikývne.

„Tak by sme aj mohli začať, pán Suba.“

Kočíš sa vyberie za švagrom, ktorý čaká za budovou prednostu stanice pri koňovi, v tieni.

Objaví sa sprievodca a ukazuje na koniec rampy.

„S fúrikom to bude jednoduchšie. Len to treba trochu obísť, ale pôjde to ľahšie ako vynášať debny v rukách. Tam je brána.“

„Ďakujeme!“ prikyvujú.

„Bolo by treba podpísať dokumenty, že sme skončili.“

„Počkali by sme, kým to vyložia,“ žmurká starec.

„Pre mňa...“ vraví sprievodca urazene a ostentatívne sa odvráti.

Už ľutuje, že bol taký ochotný, ale nedá sa nič robiť, prevoz sa končí až vyložením. Vyčkám, pomyslí si. Vyčkám, ak vám ide len o to!

Prichádza kočiš a s ním jeho švagor. Štuchne do okraja klobúka a niečo zamrmle akoby na pozdrav. Sprievodca aj im ukáže na fúrik, ako keby nebolo jasné, že s ním bude práca jednoduchšia, potom podídu k vagónu, odložia neporušenú plombu a odtiahnu dvere.

Debny sú neporušené.

Kočíš vylezie do vagóna, vytlačí debny po posuvné dvere, zoskočí a po jednom ich preložia na ručnú káru. Jedna sa im pri tej rýchlosti mierne nakloní v rukách. Samuela Hermanna a mladšieho muža naraz mykne, v tvári sa im zračí strach, ale Mihály Suba opäť nadobudne rovnováhu a debna sa dostane na svoje miesto, hore na ostatné.

„Prosím vás, len opatrne! Nevadí, ak to potrvá dlhšie,“ hovorí starý muž, opierajúc sa o rameno mladšieho.

Kým vykladajú, z kancelárie prednostu stanice vyrazí posol. Šliape na bicykli dlhou topoľovou alejou vedúcou na horný koniec dediny, v bezvetří sa nepohne ani lístok.

Jeho úlohou je zaniest notárovi správu: zásielka dorazila a o debnách povedali, že je v nich drogistický tovar.

Takže predsa prichádzajú, vzdychne notár a uvoľní si kravatu. Podíde k oknu, otvorí ho, akoby nemal dosť vzduchu, zvonku však do mierne zatuchnutej, ale chladnej kancelárie vnikne horúčava. Podráždeným pohybom znovu zabuchne okenice.

„Choď a povedz môjmu synovi, nech je trpezlivý, čoskoro za ním zaskočím aj ja. Počkáme, čo podniknú. A povedz, je medzi nimi aj niekto z dediny?“

„Ja nepoznám ani jedného,“ vraví vycivené chlapčisko, rozrušené úlohou, ktorú mu zverili.

„Koľko ich je vlastne?“

„Dvaja.“

„Najprv iba dvaja, potom prídu ostatní. Ako sa volajú?“

„Na dodacom liste je iba jedno meno. Sámuel Hermann.“

„Ten ani nie je odtiaľto. Určite nemal do činenia...“ Konec vety prehltnie.

Ničomu nerozumie. Drogéria patrila Pollákovi. Žeby zanechal nejaký závet? Alebo ešte stihol predať obchod? Ale to nemohol. Musel by požiadať úrady o povolenie a zaplatiť poplatok. Ak neexistuje platná zmluva, nemôže byť ani nový majiteľ.

István Szentés myslí na svojho syna Árpáda, ktorý bol ešte pred pár rokmi pomocníkom v drogérii, potom sa stal vedúcim obchodu a neskôr, už na papieri, majiteľom. A keď Imre Pollák v lete roku tisícdeväťstoštyridsaťštyri opustil dedinu (keď sa na to notára pýtajú, vždy to tak formuluje, ale takmer nikdy sa nikto nepýta), sám viedol obchod ďalej. Žeby sa mu konečne mohlo uľaviť? Proti Pollákovi by sa síce ťažko našli argumenty, veď k Árpádovi sa chovali vždy slušne, ale čo sa týka ostatných, nemá dôvody na

škrupule. A keď iní prichádzajú s nárokmi na Pollákovu dedičstvo, to znamená, že Pollák nemôže prísť. S ťažkým povzdychom si pritiahne kravatu. Život je boj a dnešní mladí sú chatrnejší ako za jeho čias. Keby za nimi nestála predchádzajúca generácia, jednoducho by popadali.

„Choď za mojím synom a povedz mu, nech sa upokojí. Ja zatiaľ musím ostať tu na svojom mieste. Možno prídu práve sem, ak treba niečo vybaviť.“

Posol prikývne, naskočí na bicykel, šliape po hlavnej ulici až k drogérii, tam z neho zoskočí a chcel by vojsť do obchodu, ale dvere sú zamknuté. Klope, škriabe sklo, žiadna odpoveď. Nechápe. Cez obed nikdy nemáva zavretú, nezvykne držať obedňajšiu prestávku.

„Árpád! Árpád Szentes!“

Nikde nikoho, vnútri tma, ale tabuľa „zatvorené“ chýba.

Zabúcha na okno domu oproti, pýta sa, či dnes už videli mladého drogéristu.

„Ráno tu bol, otvoril načas,“ znie odpoveď. „Potom sme ho už nevideli, ale ani sme nepozerali,“ vraví starena.

Odcajgluje späť k notárskemu úradu, nesie správu, že obchod je zavretý.

„Nie je v obchode?“

„Nie prosím, pán notár.“

István Szentes nemôže uveriť tomu, čo počuje. Árpádovi sa dá vyčítať veľa vecí, ale je svedomitý a precízny. Obchod by otvoril, aj keby padali z neba Cigánčatá. Nie je možné, aby práve teraz nebol na svojom mieste. Dobré vie, že dnes majú prísť.

Notár sám nasadne do svojej bričky. Rád v nej uháňa, nikto v dedine nemá taký ľahký koč ako on. Pohne sa a s jediným zapriahnutým plavkom sa obráti tak pružne, akoby ho ťahal závodný kôň. Keby to milé zviera neschoval, keď dedinou prechádzali Rusi, istotne by mu ho po-

tiahli, ale ostalo mu a odvtedy si ho ešte viac cení, akoby mal nového koňa.

„Choď si po svojom!“ prehodí ešte z kozlíka k poslovi, ako z dvora vychádza na hlavnú ulicu. Chlapec odšliape späť na poštu, celý rád, že sa odtiaľ dostal aspoň na hodinu.

István Szentes uháňa, ovieva zviera bičom a pritom zúri, kde môže byť Árpád práve dnes, keď by tam mal stáť ako prirastený. Čo mu to napadlo, práve v tento prekliaty deň len tak opustiť obchod? Pritom mu vopred povedal, čo a ako má robiť, i keď je pravda, že sám doposiaľ veril, že k tomu nedôjde. Že sa možno udeje zázrak, a predsa len neprídu. Napriek listu, v ktorom oznámili svoj príchod a poprosili o pomoc. To ešte mohol odmietnuť s tým, že notársky úrad nie je povoznícka firma na prevádzkovanie prepravy, to si musia zorganizovať sami. Na chlapcovi bolo však už vtedy vidieť, že sa toho stretnutia bojí. Mamľas jeden, nevie byť samostatný.

Nerozumie politike, peniazom ani koňom. Ženám ešte menej. Na hanbu ho oslobodili aj od vojenčiny. Táto mládež je zakrpatená. Vždy ho zaujímali len knihy. Romány a básne. V tom aj slabými pľúcami sa podal na matku. Je to knihomoľ, obchod však viedol poriadne. Čo bolo možné dostať v župe, to sa vždy dalo kúpiť aj uňho. Mal k tomu obchodu vzťah, aj keď rozumu menej. Boha jeho! Šlahol nahlas bičom. Už aj on myslí na ten prekliaty obchod, akoby končil. A veru neskončí! Neskončí, darmo sa o to pokúšajú. Raz môžeme konečne aj my dobre pochodiť! Pred parfumériou zoskočil z kozla a zabúchal pästou na vchodové dvere.

„Si tu, synak? Árpád, ak si tu, odpovedz!“ vraví sklenným dverám, nad ktorými sa skvie nová firemná tabuľa, ktorú sám navrhol. Znútra počuje šramot. Zvuk štrngajú-

ceho skla, flakónov. „Boha ti, synak! Otvor už tie dvere!“

Syn mu neodpovedá, hoci István Szentes cíti, že čučí za dverami. Aj to je celý on. Smiešny.

„Árpád! Pohni sa konečne, došlaka! Nech ti to nemusím hovoriť ešte raz. Prisámbohu, chlapče, že vylomím tie prekliate dvere, ak ich sám neotvoríš!“ vykrikuje tlmeným hlasom. „Nebud' smiešny, správaj sa ako chlap. Aspoň jediný raz v živote! Stoj si za svojím činom!“

Árpád Szentes teraz nenávidí svojho otca. V ušiach mu stále znejú slová *za svojím činom*. Akoby ho práve otec nepobádal, aby prevzal vedenie obchodu, celé toto štrómanstvo, a neskôr ho neposmeľoval, aby viedol obchod ďalej ako vlastný, veď má potvrdenie, že je jeho.

Pravda, práca, ktorú dokázal bez problémov zvládnuť, mu prišla vhod, vyznal sa v nej, mal s ňou už skúsenosti, zaručila mu živobytie a vďaka tomu aj otec doňho menej rýpal, že je neschopný, že sa nikdy nepostaví na vlastné nohy. Ale všetko bolo márne, teraz naňho znovu vyrevuje, akoby bol nejaký sopľoš. Pomaly otočí kľúč v zámke a v škáre pootvorených dverí sa vystrie. Ani tak síce nie je taký vysoký ako muž oproti nemu, ktorého mu osud prideliť za otca, zato však rázne povie:

„Môžete odísť, otče. Svoje veci si vybavím sám.“ Keď prídu a zaklopú, je pripravený, jediným pohybom zvesí z vešiaka svoje plátenné sako a slamený klobúk, vpustí ich do obchodu a povie: Prosím úctivo, zachoval som pre vás vašu drogériu. Urobil som, čo som si zaumienil. A teraz mi odpustite! S tým by zdvihol klobúk, mierne sklonil hlavu a tak, s hlavou naklonenou trochu nabok a dopredu, by rýchlo opustil obchod.

Otec akoby mu videl na tvári, čo mu chodí po rozume. Dokorán otvorí dvere, vkročí do obchodu a zatarasí mu cestu k úniku. Otec a syn si uprene hľadajú do očí.

„Čerta starého vybavíš sám. Snáď si nemyslíš, že sa len tak vzdáme toho, čo nám patrí?“

„Čo nám patrí?“

„Zmluva je zmluva. Máš papier, že obchod je tvoj, či nie?“

„Ale veď akýže je to papier? Sám viete, otče.“

„Papier je papier. Nech si to vysúdia nazad, ak vedia.“

„Ja sa s nimi nejdem súdiť.“

„Tak čo urobíš?“

„Radšej im to tu celé nechám.“

„Jebem ti boha! Nič im nenecháš! Musíš to dotiahnuť do konca! Prvý raz v živote buď chlap!“

V tej chvíli myslia obaja na to isté. Na dievča zo susednej dediny, na Eszter Hóruszovú, ktorej Árpád pred vyše rokom dvoril, ktorú ešte stále miluje, no ona sa zasnúbila s chlapcom odtiaľ. Árpád Szentes jej však naďalej posielal listy, ba aj básne, lebo veru píše aj básne, čo hnevá najmä jeho otca, odpovede však nedostáva. Árpád sa z toho ešte stále nespamätal. Aj obchod mu slúži len na to. Kým mechanicky robí svoje, dokáže odpútať pozornosť od dievčaťa, po večeroch však sedí zronený a obklopuje sa knihami.

Otec a syn stoja zoči-voči. Obaja by si veľmi želali, aby ten druhý konečne akceptoval ich pocity, aj keď im je už jasné, že sa navzájom nikdy nepochopia.

Chlapec sa pomaly odvráti, ukladá tovar vyložený na pulte, jeho otec sa zasa zosunie na stoličku pri malom stolíku, kde završuje posedať niekto zo starších zákazníkov.

Spoločne čakajú.

Pri nádraží práve končia s nakladaním. S fúrikom to síce treba obísť, ale takto, keď ho ťahajú dvaja, je práca ešte vždy jednoduchšia a ide rýchlejšie, ako keby nosili debny k vozu v rukách po jednej. Keď vyložia na plošinu všetkých jedenásť debien, Samuel Hermann je konečne

ochotný podpísať doklady a sprievodca si tiež môže ísť po svojom. Kým sa vlak obráti, má štyri a pol hodiny k dobru. Zapadne do krčmy a posedí si pri pive.

Vypožičia si bicykel prednostu stanice a v pálave ťahá do dediny. Sedlo pod zadkom je takmer žeravé, no pred očami už má orosený krígel, vidí, ako sa na ňom v kvapkách zráža para.

Tamtí ešte upravujú debny, zo stanice vyrazia až vo chvíli, keď sprievodca vkročí do tmavej miestnosti, lofne si k stolu, ktorý je najbližšie k mokrému a chladnému krčmovému pultu, a zodvihne k ústam pivo s pevnou penou.

Kočíš a jeho švagor chvíľu márne ponúkajú miesto cudzincom, až nakoniec vylezú na kozlík.

„Do dediny je to odtiaľto peši najmenej pol hodiny,“ hovoria, ale starý muž so šedivou bradou na nich len mávne, aby vyrazili.

„Miesto je aj pri debnách. Aspoň tam si sadnite,“ pobádajú ich, ale tí namiesto odpovede len mávajú rukou, aby už konečne išli.

Slanko stojí v zenite, keď Mihály Suba mľaskne jazykom a bičom šibne koňa. Zapriahol jedinú zošúverenú mrcinu, ale aspoň je jeho vlastná, preváža ňou, keď je čo. Dá sa im vytknúť kadečo, pomyslel si, keď ho István Szentes zavolať a oboznámiť ho s úlohou, ale nedá sa im vyčítať, že by si nevážili svojich mŕtvych. Aby po ročnej neprítomnosti išli v prvom rade na cintorín, pričom samotné sťahovanie nazad a opätovné spojzdenie obchodu sú dosť náročné úlohy, to je v očiach Mihálya Subu veľká vec. Na druhej strane, mŕtvi sú len mŕtvi, myslí si, a živým už aj tak nepomôžu.

Voz sa pomaly pohne, tí dvaja kráčajú za ním v tridsaťpäťstupňovej horúčave vedľa seba, v čiernych oblekoch a klobúkoch.

Na konci topoľovej aleje zahnú na hradsnú vedúcu do dediny, ktorá ústi do hlavnej ulice. Sprievodca opretý o pult v tej chvíli dopíja svoj krígeľ piva.

„Priviezli si jedenásť debien,“ hovorí trocha stlmeným hlasom.

„Jedenásť?“ pýta sa krčmár. Na tovar je to málo, na baťožinu veľa.

„Veruže, toľko ich priviezli. Museli sme ich strážiť ako maľované vajička.“

Okrem nich sedia v krčme ešte siedmi, piatim z nich sa stiahne žalúdok. Zdá sa im, že by bolo dobré mazať domov, povedať rodine, že je zle. Lebo keď sa vrátili títo, prídu aj ďalší. A keď prídu aj ďalší, bude ich viac a skôr či neskôr im napadne vypýtať si späť, čo je alebo mohlo by byť u iných; čo im sami zverili do úschovy alebo čo zmizlo.

Ale zo siedmich vstane iba jeden, pravda, tvári sa, ako by už i tak musel ísť. Niekdajší obsluhovač mláťačky na invalidnom dôchodku, ktorému v lete tisícdeväťstoštyridsaťtri pokazený stroj odsekol pravú ruku. Z domov, ktoré vlni ostali bez gazdu, si síce nič neodniesol, ale ako iné mnohohodtné rodiny, aj on si uplatnil nárok na jeden z nich. Do toho sa potom, čo mu ho – vzhľadom na jeho zdravotný stav, rozpadávajúcu sa chajdu, päť preživších detí a syna, ktorý hrdinsky zahynul na východnom fronte –, nakoniec prideliť, nastáhoval.

Obsluhovač mláťačky s meravou tvárou zaplatil a bez slova sa vybral domov. Nie je spravodlivosť na zemi, pomyslel si. Keď sa vrátia pôvodní majitelia, s ktorými inak nemal žiadny problém, ak neráta odnepamäti pocitovanú závišť, že sa im čoraz viac darilo, že mali ľahší osud a ich deti zabezpečenú budúcnosť, bude sa musieť zo svojho domu s hanbou vystahovať. Neurobil by nič, aby

získal ich majetok, keď však osud chcel, aby ten dom ostal prázdny, nemal výčitky svedomia, že sa nasťahoval medzi čisto vybielené steny.

Tí, čo ostali v krčme, tušia, prečo odišiel. Neurčitý strach sa zmocnil aj ich, nielen odchádzajúceho. Každopádne by bolo treba zistiť, kto prišiel, aj to, kto ešte príde, napadne im praktická myšlienka.

„Starý sa volá Sámuel Hermann, ale je s ním aj mladší,“ hovorí ochotne sprievodca. Preciľuje ich ťažkú situáciu, snaží sa im pomôcť.

Uľaví sa im. Meno im nie je známe. Bezradne sa pozerajú na seba.

Možno sú zo susednej dediny. Ale čo tu potom hľadajú?

„Prišli iba dvaja?“ pýta sa krčmár a ostatným sa opäť uľaví, že nemuseli položiť tú otázku.

„Iba dvaja,“ zotrie si z fúzov pivo sprievodca.

„Povedali, prečo prišli sem?“

„Ozaj, povedali vám niečo?“

„Nepovedali nič,“ obzrie sa veľavravne dookola sprievodca cítiac, že sa stal kľúčovou postavou udalostí. „Ak len to, čo prevádzajú,“ pohladí si čelo.

„Prečo? Čo prevádzajú?“

„Drogistický tovar, vo veľkom množstve.“

„Drogistický tovar?“

„Vo veľkom množstve?“

„Tak veru, drogistický tovar. Viete: púdre, voňavky, krémy na ruky a tak. Veci pre ženy.“

„No, aj u pána notára bude dnes asi horúco,“ pretrie krčmár pult. V tvári sa mu nezračí súcit, skôr náznak akéhosi úsmevu, čosi blízke škodoradosti.

Na to už nikto nič nepovie. Okrem krčmára sú to všetko malí páni; okrem toho, čo odišiel, je medzi nimi aj niekoľko ďalších vojnových invalidov. Ak aj majú názor,